Jolsvai András

Mélységek és magasságok a Leopoldban

Eredetileg a tárlatok földrajzi elhelyezkedésére és a bemutatott művek alkotóinak különböző életszakaszaira akartam utalni ezzel a közepesen szellemes címmel, de azóta az egész történet kapott egy vaníliaszín árnyalatot, mégpedig szó szerint. Ugyanis a bécsi Leopold Múzeumot is utolérte az utóbbi hónapok divatos őrülete, a klímaaktivisták megtámadták Klimtet, leöntve egyik legismertebb képét valami bézs trutymóval. Hogy mi köze van a szecesszió királyának a globális felmelegedéshez, nem tudom (tudom: semmi), de hogy ennek az új irányzatnak mi lesz (sőt, már mi van) a következménye, azt tudom. Most ott tartunk, hogy a nagy múzeumok megkettőzik az őrzésüket, megmotozzák a látogatókat, elkobozzák a gyanús tárgyakat, és felemelik a belépti díjat. De ha ez a rettenet így folytatódik (és nem nehéz megjósolni, hogy fog), előbb-utóbb eltűnnek a múzeumokból az eredeti alkotások, és a látogatóknak meg kell majd elégedniük a másolatokkal. Majd eltűnnek a múzeumok is, csak a bennfentesek, a kutatók és a kiválasztottak láthatják majd az elmúlt évszázadok kulturális kincseit. (Éppen az történik itt is, mint a repülőtereken meg – az elvileg átjárható – határokon. A gonoszok röhögnek a markukba, az állampolgárt meg órákig vegzálják, fölöslegesen.) Félreértés ne essék, nem becsülöm le a veszélyt, mely a Földünkre leselkedik, híve vagyok a klímaküzdelemnek is, csak azt nem értem, miért kell ehhez megtámadni közös kulturális kincseinket. Az emberiség maga alatt vágja a fát, és

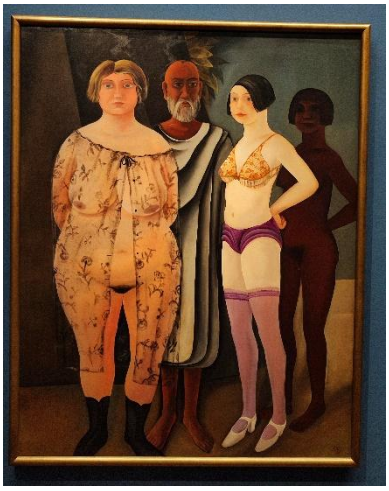
ezt a folyamatot egyesek úgy akarják megállítani, hogy kiosztanak még néhány fejszét közöttünk.

Nem értem én már ezt a világot.

Na, hogy így jókedvre hangoltam magunkat, dolgozzunk is egy kicsit: mert a Leopold Múzeumban (egyelőre) kiállítások is láthatóak. Méghozzá nem is akármilyenek.

Kezdjük a Hagenbunddal. Ennek én már a nevét is szeretem. A Hagen (sőt, sőt Haagen) egy bécsi kocsmáros volt, s nyilván nem sejtette, hogy az a hangoskodó társaság, mely nap nap után összegyűlt az ivójában, egyszer még halhatatlanná teszi a nevét. (A neve eltorzított változatát.) Olyan ez, mondjuk, mintha a Nyolcakat Náncsi néninek neveznénk. (Na jó, Náncsi bácsinak.) A Hagenbund sokkal inkább volt baráti társaság, mint rigorózus művészeti irányzat, a tagok jobban tudták azt, mitől (kitől) akarnak elhatárolódni, mint hogy miben egyeznek meg. Ebből egy nyitott, érdeklődő, változó, mindenkit befogadó, önmagát, némileg indokolatlanul, radikálisnak gondoló csoport lett, néhány évtizedes fennállása alatt majd háromszázan állítottak ki a zászlaja alatt, így aztán a késői tárlatrendezőnek nincs igazán nehéz dolga – főleg, ha azt is tudjuk, hogy a Leopold gyűjteményben rengeteg alkotás van a hagenbundosoktól is. (Bár ezek nem szoktak olyan erős reflektorfénybe kerülni, mint a Klimt – nem csoda, hogy többek között az ő nyomasztó árnya alól akartak kibújni anno.) A nehézség, ha van, éppen a gazdag kínálatból és a szerteágazó irányokból adódik. Ezt

ezúttal úgy oldották meg, hogy tematikus termeket rendeztek be a Hagenbund tagjainak műveiből. (Tájképek, portrék, zsánerek, szociális irányzat, effélék.) Ez a megoldás nemcsak azt segíti, hogy eligazodjunk ebben a különös dzsungelben, hanem azt is, hogy

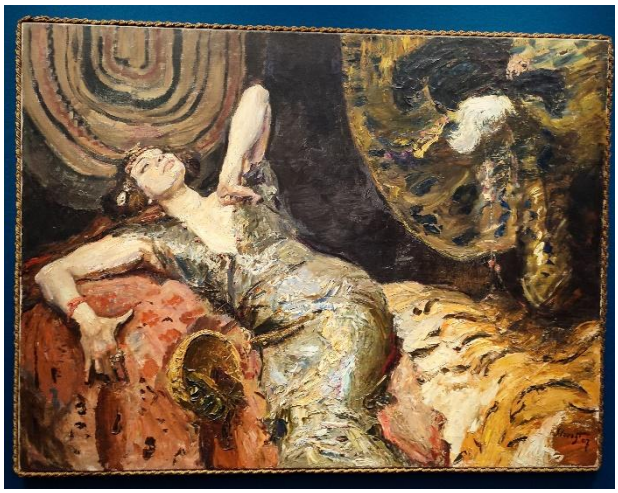

felfedezzük magunknak a rejtett összefüggéseket. És végiggondoljuk, mi minden történhetett volna még, ha a nácik nem kergetik emigrációba vagy halálba a tagok jelentős részét, s nem vetnek véget a Hagenbund rövid, de izgalmas történetének.)

Eredetileg csak a Hagenbundot akartam megnézni a Leopoldban, de aztán a lift levitt a legalsó szintre, és ha már így esett, bekukkantottam a Tilla Durieux-őt bemutató kiállításra is. Nincs mit szépítenem, életemben nem hallottam róla, azt se tudtam, hogy eszik vagy isszák, hogy itt most ő ábrázol vagy éppen ellenkezőleg, ábrázoltatik. (Nem dicsekszem, nem panaszkodom, csak mindig elcsodálkozom, micsoda vakfoltok borítják úgynevezett műveltségemet.) Nos, mint megtudtam, Tilla Durieux a huszadik század egyik emblematikus német színésznője volt, az élete regénybe illik (meg is írták), volt nagyon fönt és nagyon lent, elfogyasztott néhány (3) férjet és megannyi szeretőt, és számos filmben és színdarabban alkotott maradandót. A húszas években nem volt nála nagyobb sztár Európában. A nácik elől nyugatra akart menekülni, de keletre sikerült, Jugoszláviában rekedt, aktuális férjét megölték egy koncentrációs táborban, ő pedig majd tíz éven át elfeledve bábokat varrt egy kis műhelyben. Aztán valahogy hazajutott,

és a hatvanas évektől ismét felemelkedett a csillaga, hosszú élete utolsó évtizedeit legendaként élte le az NSZK-ban.

Tilla Durieux (művésznév, persze) ezen kívül még arról is híres, hogy róla készült a legtöbb portré életében. Nem indult nulláról, az első férje jónevű festő volt, rövid házasságuk alatt mást sem tett, mint őt festette. De rajta kívül is megihletett sokakat, festőket, szobrászokat, fotóművészeket – sőt divattervezőket is. A tárlat gazdag kínálatot nyújt ezekből az alkotásokból (miközben rengeteg dokumentum vezeti végig a látogatókat az életen és életművön), s az ember nem győz csodálkozni azon, hány arca volt, lehetett ennek a titokzatos asszonynak.

Fotó: Tanyi Adrienne